

SVJEDOČENJA Satko Mujagić, bivši logoraš Omarske i Manjače

Prijave nijanse crne ispod bijele trake

Piše:
Satko MUJAGIĆ

To prijavo crnilo genocida ispod bijelih traka na rukama nesrba 1992., sadržano je u odlukama i djelima koji čine mozaik masovnog zločina jednog naroda nad komšijama • I Prijedor je imao svoje Srđane Aleksiće u imenu Jove Radočaja, Mirka Amidžića ili Mladena Grahovca

Bijela traka na ruci Prijedorčana ljeta 1992. na prvi pogled ne govori mnogo o onome što se te godine desilo u Prijedoru i mnogim drugim gradovima po BiH. No, prvi pogled vara.

Sama po sebi, bijela traka ne simbolizira ništa više osim podatka da je jedan dio građana Prijedora natjeran da prilikom izlaska na ulicu bude prepoznatljiv. Ali, stvarni užas, prljavo crnilo genocida ispod bijelih traka na rukama nesrba 1992., sadržano je u odlukama i djelima koji čine mozaik masovnog zločina jednog naroda nad komšijama. Taj "jedan dio građana Prijedora" tih majskih i junjskih dana bili su "sretnici" koji krajem maja nisu bili pobijeni u vlastitim kućama ili oko njih, ili zatvoreni po tek otvorenim "sabirnim centrima", tadašnjem (a ponekad i današnjem) izrazu za prve koncologe u Evropi nakon holokausta.

Prijateljica Arijana

I samo po sebi, koliko god ponižavajuće, nije u Prijedoru 1992. najstravičnije to što je neko natjeran da na ruku stavi traku. Iako je bilo vrlo neugodno pozdravljati komšije i prijatelje na ulici znajući da si obilježen(a), ne mislim da moja prijateljica Arijana ima nekih trauma zbog toga što je te, već davne 1992. kao djevojčica jedno vrijeme na ulici nosila bijelu traku. Stravičnije je to što zbog te bijele trake na ruci nije znala hoće li se uopšte vratiti kući. Bijele trake bile su dekoracija za one Prijedorčane čiji život nije vrijedio mnogo. Ponekad nije vrijedio više ništa. Bijela tra-

Fotografija Satka Mujagića iz logora Omarska u ljeto 1992.

ka bila je povod za šikaniranje, ispitivanje, verbalno maltretiranje onih obilježenih i lak način za odvajanje nepodobnih u logore.

Još je stravičnije, ipak, da joj je već tih prvih dana pogroma odveden otac, za kojeg se danas zna da je jedan od prvih Kozarčana mučki ubijenih u logoru Omarska; vjerovatno i prije famozne naredbe kriznog štaba da trakama oko ruke, po uzoru na naciste iz onog rata, obilježi prijedorske Bošnjake i Hrvate. Unazad gledano, volio bih da sam i ja ostao u kući, pa makar s bijelom trakom na ulici, umjesto što sam doživio da je Kozarac spaljen, dok sam u Omarskoj mjesecima gladovao, žuljao kukove i slušao krike sugrađana koji su danima do smrti mučeni. Bijela traka bila je samo jedna u nizu odluka u lancu događaja koji su označili prijedorski genocid, kako događaje iz 1992. karak-

teriše haška optužnica Mladiću i Karadžiću. Naredba o nošenju bijelih traka na ruci, pored napada i masovnih ubistava po Hambarinama, Kozarcu, Prijedoru, pakasnije po selima na lijevoj obali Sane, na Briševu, pored silovanja, pljačke, paljenja i rušenja bogomolja, progona, nasiljno oduzimanja imovine, otvaranja konclogora, tek je jedan, istina veoma simboličan i vidljiv, dokaz nacističke i organizovane politike brisanja dva naroda s mape Prijedora, ali i drugih dijelova BiH.

Postoji razlog zašto je bijela traka bila važna i te 1992., i zašto je upravo obilježavanje 31. maja važno i danas.

Ta naredba kriznog štaba takozvane srpske opštine Prijedor da se građani nesrpske nacionalnosti javno obilježe ima svoje korijene koji nedvosmisleno govore da su masovni napadi na stanovništvo

ptovali, a na jedan, pasivan način i oni koji naizgled nisu činili ništa. Naime, naredenje o obilježavanju pročitano je na Radio Prijedoru 30. maja 1992. tokom granatiranja Starog grada i ostalih dijelova Prijedora s većinskim bošnjačkim stanovništvom.

Odlično se sjećam kada je tetak moje majke Faik, kod kojeg smo tada boravili kao izbjeglice iz Kozarca, uzrujan, praćen detonacijama izvana, potrčao uz stepenice da izvjesi bijeli čaršaf. Tog jutra, male grupe naoružanih očajnika pokušale su preuzeti Prijedor koji je već od 30. aprila bio pod kontrolom Karadžićevog SDS-a. Samo deset dana ranije, 20. maja 1992., "Službeni glasnik" opštine već je nosio broj 1, što

tada etnički dosta šarenom Prijedoru gdje žive Srbi, a gdje "oni drugi".

Javno distanciranje

Dakle, u "čišćenju" grada nisu učestvovala samo uniformisana lica s oružjem nego i oni koji su, ne čineći ništa uprkos naredbi kriznog štaba, upravo neističući bijelo, "markirali" kuće onih čija se lojalnost ne mora dokazivati, u svakom slučaju ne bijelim čaršafima.

Danas, 23 godine kasnije, i nakon desetina masovnih grobnica, masovnih ukopa, presuda, ponovo sagrađenih kuća, džamija i crkava i malo-pomalo uspostavljenih međuljudskih od-

Jer me se tiče!

Velike stvari rade Goran, Emir, Nikola i brojni aktivisti građanske inicijative "Jer me se tiče" i imaju sve više podrške u obilježavanju 31. maja u BiH, a i šire. Vrijeme je da opština Prijedor i svi Prijedorčani konačno pokažu da nas/ih se, kad nije onda, baram danas stvarno tiče. I zbog prošlosti i zbog zajedničke budućnosti. Ako su 1992. mnogima strah i

nezainteresovanost bili povod za konformizam nacizmu i sistematskim zločinima, ne bi trebali biti danas da se od tog istog zločina distancira. Nezainteresovanost onda nije povod nego samo jedan od izgovora, a one prljave prijedorske nijanse crne iz 1992., dugo neće biti saprane sa svih bijelih traka svijeta svakog 31. maja.

je, kako zaključio Pretresno vijeće Tribunala u slučaju "Stakić", značilo da je nastala nova srpska era. Nakon što su 22. maja napadnute Hambarine, 24. maja napadnut i danima paljen Kozarac, Bošnjaci i Hrvati već ranije masovno otpušteni s radnih mjesta, od 25. maja otvorena tri konclogora, Trnopolje, Keraterm i Omarska, preostalo je još tih dana da se "očisti" i grad Prijedor.

I nakon što je tog 30. maja daleko brojnija srpska vojska odbila napad, prešlo se na granatiranje civilnih ciljeva, a zatim i na ubistva i odvoženja u logore. Međutim, naredba da se bijelim čaršafima obilježe kuće građana lojalnih srpskim vlastima očito nije imala za cilj da označi kuće onih koji zbog neobilježenih kuća možda nisu lojalni srpskoj strani, nego da upravo ubrza proces "čišćenja" grada. A da bi ta nakana uspjela, građani Prijedora srpske nacionalnosti morali su znati da nije potrebno da svoje kuće bilo kako obilježavaju. Jer, da su obilježene baš sve, opet se ne bi znalo u

31. maj DAN bijelih traka prijedor

Banja Luka Trg Krajine 31.05. 10:30h
Ultna akcija sa početkom u 10:30h u kojoj bi građani Banje Luke i Prijedora obilježili ovaj dan simboličnim opasivanjem svih okupljenih jednom bijelom trakom, stajanjem i šutnjom

Prijedor, početak šetačke zone 31.05. 13:30h
Okupljanje sa početkom u 13:30h na kraju glavne ulice i šetnja kroz centar Prijedora do trga ispred robne kuće Petra

Banja Luka park Petra Kočića (Staklenac) 01.06. 18:00h
Panel diskusija sa početkom u 18:00h na temu Posljedice nacionalne homogenizacije u BiH

I Banja Luka se budi

opštine Prijedor ne samo ranije smišljeni, pa temeljito odrađeni, nego i aminovani od ostalih građana Prijedora koji u zločinima nisu učestvovali.

Ta naredba u sebi krije genocidnu namjeru vrha tadašnjih vlasti čija je krivica već dokazana u raznim procesima pred Haškim tribunalom, a čiji su izvršiooci oni koji su u zločinima direktno učes-

Nenad će sutra s grupom Beograđana s bijelom trakom na ruci osvanuti u mom Prijedoru

Baš sinoć pričam s Nenadom, koji će 31. maja s grupom Beograđana s bijelom trakom na ruci osvanuti u mom Prijedoru, a znam da neće biti jedini gosti u gradu tog dana. Bijele trake nosit će se i po Beču, Roterdamu, Štokholmu, Zagrebu... Bijele trake su svuda po društvenim mrežama. Sve više ljudi, organizacija i gradova po Bosni i svijetu obilježava prijedorski 31. maj,

Dan bijelih traka. Sve više ljudi iz Sarajeva, Mostara, Zagreba, Beograda, Banje Luke, Zenice, Bihaća, Tuzle svih etničkih grupa i vjera razumije značaj obilježavanja ovog dana i dolazi i ove godine u Prijedor da baš na ovaj dan prošetaju gradom s bijelom trakom na ruci.

Bijele trake tog se dana nose svuda i odavno ih ne nose samo Bošnjaci i Hrvati. Ali, ono što je i dalje potrebno jeste da ovaj dan obi-

lježe i opština Prijedor i svi njeni građani, baš zato što je simbolika nacizma bijele trake iz 1992. upravo naša, prijedorska nedavna prošlost. Potrebno je sagrađiti spomenik za 102 ubijene djece, obilježiti sva tri logora i masovnu grobnicu u Tomašici. Potrebno je da se s nacizmom iz prošlosti sistematski raščisti, kao što je 1992. sistematski "očišćen" grad Prijedor, a počela "nova srpska era". Potrebno je da nove generacije

po cijelom Balkanu iz prošlosti uče umjesto da ih politika zabijanja glave u pijesak još više dijeli. Prijedor danas možda jeste jedan od boljih primjera povratka i ponovo izgrađenog suživota, ali još ne zna šta će i kako će s ostavštinom iz 1992. A prvi koraci ne moraju biti veliki. Dovoljno je okačiti bijelu traku i u nedjelju prošetati gradom s komšijama.